

David Frick

Artimieji, giminės,
kaimynai. Bendruomenės
ir konfesijos XVII a. Vilniuje

Lietuvos nacionalinės
Martyno Mažvydo bibliotekos
Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras
Vilnius, 2024

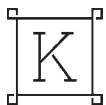
Versta iš:

David Frick. *Kith, kin, and neighbors : communities and confessions in seventeenth-century Wilno.*

Cornell University Press, New York

This edition published by license from the original publisher, via GRAAL Ltd. Literary Agency

Knygos leidimą finansavo

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Iš anglų kalbos vertė:

Arvydas Sabonis

Irena Katilienė

Dalykinis redaktorius

Martynas Jakulis

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos
integralios bibliotekų informacinės sistemos
(LIBIS) portale ibiblioteka.lt

Copyright © 2013 by Cornell University

© Arvydas Sabonis, vertimas (1–7 skyriai), 2024

© Irena Katilienė, „Baltos lankos“, vertimas (8–14 skyriai, epilogas,
santrumpos, tekstas viršeliuose, tekste analizuojamų erdvių ir gatvių pavadinimai,
Viktorijos Skliutaitės rodyklė), 2024

© Saulius Bajorinas, apipavidalinimas, 2024

© Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2024

ISBN 978-5-420-01878-1

Turinys

Padėkos / 7

Žemėlapiai / 10

Pastabos skaitytojui / 24

Ižanga / 27

I SKYRIUS. Per namų paskirstytojo petį / 49

II SKYRIUS. Kaimynai / 94

III SKYRIUS. Vienas stogas, keturios sienos / 105

IV SKYRIUS. Vilniaus varpai / 114

V SKYRIUS. Stereotipai, rašymas, kalba / 138

VI SKYRIUS. Gimimas, krikštas, krikštatėviai / 159

VII SKYRIUS. Lavinimas ir pameistrystė / 183

VIII SKYRIUS. Piršlybos ir santuoka / 224

IX SKYRIUS. Nesutarimai šeimoje / 280

X SKYRIUS. Cecho namas, dirbtuvė, brolijos altorius / 316

XI SKYRIUS. Kreiptis į teismą: bylinėjimosi kalba / 346

XII SKYRIUS. Karas, okupacija, tremtis, išlaisvinimas
(1655–1661) / 366

XIII SKYRIUS. Senatvė ir parama vargšams / 406

XIV SKYRIUS. Mirtis Vilniuje / 448

Epilogas: konfliktas ir sambūvis / 503

A priedas: Leidinyje minimų gatvių ir erdvių pavadinimai / 527

B priedas: Genealoginės lentelės / 421

Santrumpos / 532

Išnašos / 533

Cituoti darbai / 603

Asmenų rodyklė / 632

Padėkos

Ši knyga buvo rašoma apie penkiolika metų. Tiek ilgai užtrukau daugiausia dėl to, kad nusprendžiau visų pirma išleisti dalį savo šaltinių bazės su komentarais. Taip pasirodė *Wilnianie. Żywoty siedemnastowieczne (Vilniečiai: Septyniolikto amžiaus gyvenimai*. Varšuva, 2008). Prireikus siunčiu skaitytoją ne tik į archyvus, bet ir į tą leidinį (Frick 2008).

Be to, visą tą laiką skelbiau straipsnius tomis pačiomis temomis – kai kurių medžiaga įtraukta čia įvairiais pavidalais. Įžangos dalis pasirodė angliškai ir lenkiškai (Frick 2003^a, 2008). Kai kuriuos kalendorių konkuravimo daugiakonfesiamame Vilniuje (IV skyrius) aspektus nagrinėjau Frick 2003^a; etnolingvistinius ir etnokonfesinius stereotipus (V skyrius) – Frick 2009; krikštatėvystę (VI skyrius) – Frick 2007^a; skyrybas (IX skyrius) – Frick 2007^b; bylinėjimosi kalbą (XI skyrius) – Frick 2002; maskvėnų okupacijos laikotarpį (XII skyrius) – Frick 2010^b; pagalbą senoliams ir vargšams (XIII skyrius) – Frick 2006^b. Žydų ir krikščionių santykių klausimai, išskylantys ne viename šios knygos skyriuje, buvo Frick 2005^b ir 2010^a tema. Kai kurie pagrindiniai knygos teiginiai glaustu vadovėliniu stiliumi išdėstyti Frick 2011. Skaitytojas netruks pastebėti, kad pagrindinis ankstesnių teminių straipsnių ir jų atgimimo šioje knygoje skirtumas tas, kad čia pirmą kartą bandoma vilniečius ir jų konfesinių bei religinių skirtumų derinimą susieti su specifinėmis Vilniaus topografijomis. Toks požiūris būdingas tik šiai knygai ir savo specifika yra naujas ankstyvosios modernybės miestų studijose.

Mano darbą parėmė daug institucijų, joms visoms esu labai dėkingas. Keliones į Lietuvos, Lenkijos, Vokietijos ir Rusijos archyvus bei bibliotekas didesnėmis ar mažesnėmis dotacijomis ir stipendijomis finansavo IREX, Guggenheimo fondas, *Fulbright-Hays* programa ir Kalifornijos universiteto (Berklis) Menų ir humanitarinių mokslų fakultetas. Galutinį tyrimo rezultatų apibendrinimą parėmė Nacionalinis humanitarinių mokslų fondas ir Amerikos mokslo draugijų taryba. Archyvai, kuriuose lankiausi, išvardyti santrumpų sąrašė. Iš visos širdies dėkoju jų darbuotojams už pasiaukojamą pagalbą.

Projektui tiek ilgai trukus, neįmanoma išvardyti visų, kuriems išūčiau ausis ir kurie negailėjo man patarimų ir paskatinimų. Šio sąrašo pradžioje turėtų būti mano tėvai, Ivanas ir Ruth Frickai, išleidę mane į kelią, mano dėstytojai Indianos ir Jeilio universitetuose – visų pirma Riccardo Picchio, Alexas Schenkeris ir Harvey Goldblattas, davę man įrankius, išmokę jais naudotis ir pasėję kai kurių klausimų sėklas. Susigaudyti Lietuvos istoriografijoje, archyvuose ir kolekcijose man padėjo Sergejus Temčinas, Dalia Leinartė, Valerijus Čekmonas, Nadežda Morozova, Elmantas Meilus, Aivas Ragauskas, Ingė Lukšaitė, Zigmantas Kiaupa, Jūratė Kiaupienė, Edmundas Rimša, Agnius Urbanavičius. Lenkijoje, ypač kai rašiau *Wilnianie*, man nuolat talkino Andrzejus Rachuba, Henrykas Lulewiczius, Andrzejus Zakrewskis, Leszekas Zasztowtas, Danuta Sosnowska, Janas Jurkiewiczius, Bogusławas Dybaśis, Tomaszas Kempa, Aleksanderis Naumowas, Waclawas Twardzikas, Romanas Mazurkiewiczius ir Jakubas Niedźdzwiedźis. Prieiti prie archyvinės medžiagos Rusijoje padėjo kolega iš Berklio Viktoras Živovas, Vokietijoje – Hansas Rothe, mano globėjas Bonos universitete, kur buvau gavęs Humboldto stipendiją; be to, jie abu mielai dalijosi savo žiniomis. Mirja Lecke iš Bochumo universiteto 2011-ųjų vasarą surengė man paskaitų ir tyrimų turą po Vokietijos akademinis centrus (vėlgi remiant Humboldto fondui), suteikusi galimybę pristatyti savo darbo rezultatus vokiečių mokslininkams, iš kurių vienas, Stefanus Rohdewaldas, ilgiems metams tapo ypač svarbiu *Gesprächspartner*. Karin Friedrich ir Robertas Frostas surengė diskusijas Aberdyno universitete. Žvelgiant arčiau namų: Larry Wolffas ir Romanas Koropeckyj perskaitė visą ankstesnį rankraščio variantą, Elaine Tennant ir Tomas bei Kathy Brady perskaitė nemažus jo fragmentus, Johnas Connelly, Yuri Slezkine, Peggy Anderson, Jimas Sheehanas, Victoria Frede, Val Kivelson ir Danas Kaiseris aptarė medžiagą, paskui atsidūrusią vienuose ar kituose knygos skyriuose. Susan Karant-Nunn atsakė į daugybę mano klausimų. Berklio magistrantų rusiškasis *kružok*, kaip ir Vidurio Rytų Europos *kroužek*, surengė karštus debatus apie vieną mano knygos skyrių. Kalifornijos universiteto (Berklis) Doreen B. Townsend humanitarinių mokslų centras suteikė vietą diskusijoms vieno semestro metu. Visų tokių stimuliuojančių forumų net neįmanoma išvardyti. Neįkainojamos pagalbos sulaukiau iš keleto magistrantų – ypač daug savo laiko tam paaukojo Michelle Viise, Anne Dwyer ir Aida Sakalauskaitė. Nuolatinis Otylijos Frick knarkimas teikė raminančią palaimą. Mano redaktorės *Cornell University Press*

leidykloje, Jamie Fuller ir Karen Laun, buvo kantrios ir atidžios; buvo malonu dirbti su jomis ir su leidyklos vadovu Johnu Ackermanu. Ingrid Plajzer-Frick taikstėsi su tuo, kad nuolat būdavau išvykęs į archyvus Vidurio Rytų Europoje arba dienų dienomis sėdėdavau kabinete. Pirmas dukters Lillie Josephine, gimusios projektui įpusėjus, klausimas apie knygą buvo išties esminis: „Ar joje bus skyriai?“ Iš visos širdies dėkoju jiems visiems.